

Ihmisoikeuskasvatusta vahvistettava hallitusohjelman mukaisesti - opettajankoulutukseen tarvitaan ihmisoikeussisältöä

Perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Suomi on sitoutunut kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa varmistamaan, että koulutuksella edistetään ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista. Ihmisoikeuskoulutus ja tieto omista oikeuksista ovat välttämättömiä edellytyksiä ihmisoikeuksien toteutumiselle ja ihmisoikeusloukkausten ehkäisemiselle (YK:n ihmisoikeuskasvatusta ja koulutusta koskeva julistus, 2011).

Hallitus on asettanut tavoitteekseen ”*vahvistaa koulujen ja oppilaitosten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta ja osallistamista*” (hallitusohjelma 2019-2023, 3.7.1). Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että opettajien ja kasvattajien perus- ja täydennyskoulutukseen lisätään ihmisoikeussisältöä ja ihmisoikeusperustaista näkökulmaa.

Ihmisoikeusvaltuuskunta suositteli jo vuonna 2014, että opettajien ja muiden julkista tehtävää hoitavien ihmisoikeusosaamista on vahvistettava ja että ihmisoikeuskoulutusta on seurattava, arvioitava ja kehitettävä. Nämä suositukset ovat edelleen erittäin ajankohtaisia. Suomi on saanut toistuvasti suosituksia ihmisoikeuskasvatuksen vahvistamiseksi myös ihmisoikeussopimuksia valvovalta kansainvälisiltä toimijoilta ja muun muassa UPR-prosessissa¹. Usein mainittu yliopistojen, koulujen ja kuntien autonomia opetusasioissa ei ole peruste sivuuttaa valtion velvoitetta edistää perus- ja ihmisoikeuksia sekä ihmisoikeuskasvatusta.

Oikeusvaltion periaatteita, demokratiaa ja ihmisoikeuksia haastetaan julkisuudessa yhä enemmän. Vastakkainasettelu, vihapuhe, syrjivät sosiaaliset normit (esim. sukupuolen tai etnisen taustan vuoksi) tai asenteet vaikuttavat myös kouluissa. Opettajat tarvitsevat valmiuksia toimia yhä monimuotoisemmassa ympäristössä erilaisten ihmisoikeuskysymysten parissa, kuten yhdenvertaisuus ja syrjintä, ilmastokriisi sekä vähemmistöt ja saamelaiset. Vuonna 2019 tehdyssä kyselyssä 96 prosenttia opettajaopiskelijoista vastasi, että demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen pitäisi olla osa opettajankoulutusta.

Tällä hetkellä ihmisoikeudet eivät kuulu opettajankoulutukseen pakollisena oppiaineena, vaikka ihmisoikeudet on kirjattu kansallisten opetussuunnitelmien arvopohjaan, velvoitteisiin ja sisältöihin. Hyvätkään opetussuunnitelmat eivät riitä takaamaan ihmisoikeuskasvatuksen toteutumista käytännössä. Ihmisoikeuskasvatus on erityisosaamista vaativa kasvatuksen ala, joka edellyttää pysyviä rakenteita ja jota ei voida korvata yksittäisillä koulutushankkeilla.

Suomen kansainvälisestäikin arvostettu koulutusjärjestelmä voisi olla edelläkävijä ihmisoikeuskasvatuksessa, jos ihmisoikeuskasvatukselle luodaan pysyvät rakenteet ja taataan

---

¹ Yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (Universal Periodic Review, UPR) käydään jokaisen YK:n jäsenvaltion osalta neljän ja puolen vuoden välein YK:n ihmisoikeusneuvoston istunnossa.

riittävät resurssit. Nyt näin ei valitettavasti ole.

Ihmisoikeusvaltuuskunta kehottaa valtioneuvostoa ja erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriötä pikaisesti

- vahvistamaan opettajien pitkäjänteistä perus- ja täydennyskoulutusta ihmisoikeuksista, ja
- takaamaan Ihmisoikeuskoulutukselle pysyvä rahoitus, pysyvät rakenteet ja riittävä henkilöstö.

***

Ihmisoikeusvaltuuskunta toimii perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä ja käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita. Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.